

Genije bas gitare

Slobodan Tišma
astal tiš riba friš (2)
GENIJE BAS GITARE
© 2024 Futura publikacije, Novi Sad

E-mail: office@neusatz.rs
www.neusatz.rs

za izdavača
Relja Dražić

Korice: Minja Smajić

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

821.163.41-31

COBISS.SR-ID 150399241

astal tiš riba friš

Slobodan Tišma
GENIJE BAS GITARE
Fatherfucker

pokušaj relativizacije naracije i identiteta

parazitska antipatriotska književnost

arte povera poema

*Kada će od samo jedne reči tajne
Nastati prilike mrske i očajne.*

Trovalis

Priroda je gnusna.

Bodler

samo za ljude dvadesetog veka

Miroslav Mandić, *Poruke* (1970.):

...Ja jebem svoju mamu

Ja se jebem sa tatom...

Pomoz Bog, nihilisti!

Vito Marković

Vreme sistema je prošlo.

M. Hajdeger (pozni)

Nobody calls on the phone.

MRŽNJA JE kao svežina zime, tako okrepljujuća. Prezir je oslobađajući. Sjebanost je jedina istina.

MOZAK NE sme da stane, mora da bude stalno u pogonu. Ipak, nekada mu nedostaje materijala, pa valja šut i smeće. To su ti otpaci rečenica, krhotine reči, koje me progone.

SVAKI PEJSAŽ nemo svedoči o onom što se događa u njemu. Drveće me posmatra, voda me osluškuje, dok zemlja čuti, nebo me proklinje.

NEPORECIVA ISTINA je da svet postoji, postoji *nešto*, nema nepostojanja i to je uzrok večne radosti da je nešto a ne ništa, to je moć postojanja, večita aktuelnost, veseli krompiri koji se kotrljaju stepeništem univerzuma. Svet nije niko stvorio i niko ga ne može uništiti, on je oduvek i jednom za svagda. Sve se vraća kao isto ali različito, što je nepojmljivo, ali tako je.

DUGO PISANJE iscrpljuje tekst, postaje sve gori i gori, ovo vodi ka tome, ka bledilu i monotoniji. Ako bih rekao da mi je to i bila namera... Čini mi se da ga pišem oduvek,

kao da je u večnosti. Vesela besmisao večnosti. Radost se pretvorila u besmisao i obrnuto. Lutanje *puščavom* (pustinjom). Tekst kao pustinjski pesak!

Lud u pustinji tumaraš, pustarama, već napola slep... U lugu nekom motriš napred i nazad i naročito u stranu. Više ne znaš ni odakle si došao a kamoli kuda ćeš, u ovoj noći, u ovom jutru što beše veče. U polju kip srušen, razbijen...

ŠTA JE sad ovo? Hipolit? *Kiklopit*? Pola Kiklop, pola Hipolit. Kiklop je polusvesno biće koje živi sa ovcama u svojoj pećini, Hipolit je sin koga je ubio otac, zato što je prihvatio majčinski princip, nije pristao da bude *mother-fucker*, u zagrobnom je životu, živ a mrtav, rečju, *shiz*.

Sveštenici, profesori, političari, vi se varate što ste me izručili pravdi. Ja nikada nisam pripadao ovom narodu, nikada nisam bio hrišćanin, ja sam iz rase koja je pevala u mukama, ne razumem vaše zakone, nemam moralnog osećanja, ja sam zver.

Ja sam dobroćudna životinja, crnac (political nigredo). Vi ste svi lažni belci, vi ste suludi, okrutni, škrti. Tajkunu, ti si Kinez, sudijo, ti si Vijetnamac, generale, ti si Japanac, potpredsedniče, stari svrabe, ti si takođe lažni lipicaner,

napio si se neocarinenog viskija iz Sotonine fabrike. Ovaj je narod nadahnut groznicom i rakom. Najpametnije je napustiti ovu zemlju kojom se skita ludilo, da bi ovim bednicima opskrbilo taoce, tj. glasače.

DOKLE GOD pristajemo na jak identitet, ili na veliki narativ, koje prepoznamo pre svega u istorijskom, tj. polit. diskursu: političari kao spasioci nacije ili savremeni kosovski mit, neće biti slobode i tolerancije, neće biti uvažavanja razlike. A neuvažavanje razlike, zna se, vodi samo u rat, u zločin. Postoji pukotina, rascep u telu i duši nacionalne životinje koja je na samrti. Jedna strana hoće dijalog ali druga, ona koja je na vlasti, neće, samo reži i kevdće i ne prepušta ni pedalj teritorije. Još je Tomas Man pisao kako se u vreme nacizma nemački jezik pretvorio u lavež. Ovde trenutno imamo stanje latentnog unutrašnjeg *polemosa* ili *stasis*, kako je to Sokrat, tj. Platon definisao.

ALI UNUTRAŠNJI *polemos*, ili *stasis* je i osnov svakog pisanja, naročito kada se piše tzv. autofikcija. Svaka individua je neka vrsta *polisa*, unutrašnjeg prostora ili dvorišta u kom se događaju razne stvari. Obično se govori o unutrašnjem monologu kao toku svesti, ali to ne postoji, postoji samo unutrašnji dijalog, to je ta rasprava sa samim sobom kao *drugim*, svađa, rat koji preti da se pretvori u kaos, u ludilo, eto, šta je pisanje.

PREĆUTKIVANJE U Bg. Kako su me neki ljudi izgustirali? Razočarao sam ih svojim političkim stavom? Ja sam *localmatriota*. Ali to je dobro. Biti voljen, obožavan je užasno. Zaborav je jedini spas od gluposti.

ARTUR REMBO je uporno odbijao da bude polit. biće, da bude hrišćanin, pokušavao je da se svede na ono što su stari Grci zvali *zoe*, prirodno biće po sebi, ali je uvek padao u *bios*, u političko. Sve ga je jedilo, nikako nije uspevao da bude ravnodušan. Gnev je osnovna politička emocija. Na kraju, otišao je u Etiopiju, postao je crnac. Ali vratio se sa kancerom. U Marseju, u bolnici, amputirali su mu nogu. Vojna policija ga je tražila kao dezertera.

Baš Lobod Trešnja nešto zbori:

SINOĆ SAM krenuo u šetnju Bulevarom narodnog poslanika i ubice, koji ima čak i spomenik u Duvanskoj ulici, spomenik prilično odvratan, kako i priliči nekom ubici, ali i narodnom poslaniku. Išao sam u pravcu zapada, kao i obično. Dobro sam se osećao, čim izađem na taj bulevar, prožme me neka radost, osećam da sam živ, gazim kroz zabranjeni teritorij. Inače, hodam utvrđenom putanjom kojom izbegavam susrete sa poznatim ljudima. Putanja ima oblik slova S. Nisam bio svestan da zapravo hodam po tzv. Mebijusovoj traci, ili *stazi*, da se svakim krugom posunovraćujem, a u stvari ostajem na istoj strani. U realnom prostoru postoji samo spiralno kretanje, tj. uvrtnje, kraj se nikada ne susreće sa početkom, samo se mimoilaze. Fenomen Mebijusove trake je velika zagonetka, on zapravo govori da je prostor iluzija, sve je površina, nema onostranosti, čitav univerzum je samo slika. Hodajući određenom putanjom, ja sam u slici. Fridrih Helderlin, samonazvan Skardaneli je o toj zagonetki bez zagonetke napisao pesmu *Izglied*. Ipak, postoji i alternativna Meb traka, tj. *staza*, kao neka vrst stepeništa univerzuma kojim se kotrljaju krompiri i to temeljno menja način predstavljanja ovog fenomena, bolje reći mehanizma (konus). Sklapanje, tj. preklapanje (nabor) je ključni momenat nastanka *nečega* a ne proklizavanje, nema kontinuiteta, prostor se stalno sekvencira i drobi. Nema prevrtanja i nestajanja, postoji samo večito pojavljivanje, skakutanje, tj. nastajanje, gomilanje. Sve što nastane nepropadljivo je, iako se čini da nije tako. I to je zato što se prostor stalno premešta. Prevrnem se na *stazi*, mislim da sam nestao, da sam nevidljiv, a zaprav svi me vide i to golog dupeta. Kada je književnost u pitanju, Mebijusova traka nam govori

da je svako tumačenje pogrešno, nepotrebno je pošto je tekst savršeno proziran, ali i neuhvatljiv, tj. nerazumljiv. U daljini, na autobuskoj stanici, prekoputa Železničkog parka, primetio sam u zalazećoj svetlosti, u zlatu vremena, utvaru, *prijapa* (šumsko biće koje može da zaluta u grad.) Da li je to bio Boža Mandić, zvani Medeny? Mali ćelavi čovek, sa retkom riđom bradicom. Okrenuo sam se za sto osamdeset stepeni i počeo žurno da veslam nazad u pravcu kuće, ali sam pomislio da to nije dobro, pošto je *prijap* sigurno primetio moje uzmicanje. Dakle, vratio sam se, prošao sam pored njega, dok me je on uporno posmatrao. Pomislio sam: Više se ne šetam ovim bulevarom. Ali danas sam zaboravio na to i opet sam krenuo u šetnju Bulevarom narodnog poslanika i ubice. Odjednom, opet sam video u daljini na istom mestu prijaška. Ipak, nastavio sam da napredujem, ali brzo sam shvatio da je to u stvari Svirka Žaračev (žarač je anahrona analna alatka za razgorevanje vatre u peći), bivša rok-muzičarka koja je postala „s uma sišavša”, bar tako se ponašala ili je tako govorila. Pošto je rodom iz Banata, sigurno je u pitanju tzv. banatsko ludilo koje je posledica konzumiranja vode bogate arsenom, oduvek su se generacije Banaćana gombale tim blagotoksičnim metaloidom. Čitav Banat je prožet otrovom, zemlja, voda, vegetacija, ali i životinje i ljudi. Najpoznatiji slučaj je onaj čuveni pisac, čije ime ne smem da spomenem, iako on je bio tek na ivici paranoidne shize. Šta bi na ovo rekao profesor Lomprc, zaštitnik lika i dela? Inače, ja živim u kvartu koji se zove Banatić i koji je takođe zatrovan, ali o tome je bolje ćutati. Ipak, od čega sam ja poludeo?

NEKIH STOTINAK kilometara odavde, na Novom Beogradu, umetnik Miroslav Mandić takođe hoda Mebiju-
sovom *stazom*, posunovraćuje se i tako izbegava susrete
sa poznatim ljudima. Ali on je mnogo istrajniji u tome od
mene. Disciplina je u pitanju i veliko iskustvo. Zapravo, ja
sam njegov dvojnik, *doplgenger*. Njegova senka.

IPAK, MORAM reći da noću više ne odlazim na Bulevar
narodnog poslanika i ubice. Plašim se! Bulevar je noću
uglavnom pust. Ponegde u daljini se skupljaju neke prili-
ke koje preko dana teško da možeš tamo videti. Utvare?
Tela ili samo skeleti u seljenju? Kao da se nešto dogova-
raju, kuju neke planove, zaverenici naoružani pljucama?
Protiv koga? No, možda je to samo moja halucinacija,
neki san na javi. Inače, pljuca ili duvaljka je opasno oružje
koje kao municiju koristi kuglice od hleba.

SVIRKA SE čvarila na avgustovskom poslepodnevnom
suncu prilično natrontana, izgledala je kao neka lopta za
basket, sa dugačkom crnom kosom i crvenim cvikusima
od kornjačinog oklopa. Primetila me je izdaleka i cerila
se, zapravo, radovala se što me vidi. Ali kako sam ja to
mogao da primetim, sa tolike daljine? Čim sam joj pri-
šao, počela je sa salvama potpuno nerazumljivih rečeni-
ca. Shizofreničari ili shizofreničarke obično ne mogu da
kontrolišu jačinu svog glasa, ili su preglasni ili su preti-
hi, probijaju nepostojeću barijeru ili se gase. Nisam hteo
da je naprasno otkačim, prekinuo sam je pitanjem: Ko ti
kuva ručak? Na šta je ona dala sasvim razumljiv odgovor:

Baba mi skuva nešto. Pomislio sam: U veštičjem vilajetu živi. Pitao sam je da li joj je vrućina, što se tako natrontala. Inače, oko nje se širio karakterističan težak vonj koji obično odaju skitnice. Odgovorila je: Nema veze, sad ću, čim stignem kući, da se bućnem. Pitao sam je od čega žive ona i baba. Rekla je da im je ostala neka penzija od očuha. Ja i moja mama smo takođe živeli od očeve penzije. A šta je sa očuhom bilo? Kaže: U vinogradu na Telečkoj visoravni, puškom-paprikarom teško je ranio nekog mladića groždekradicu, posle je umro u zatvoru. Moj otac je takođe imao vinograd, ali u Fruškoj gori. Kao da ga sada vidim kako sa kanisterom na leđima prolazi između čokoća i šprica tzv. bordovskom čorbom (rastvor plavog kamena). Čudno, na istom ovom mestu gde smo stajali, pre godinu dana ustreljen je strelicom-duvaljkom mladić, verovatno sa prozora neke od susednih zgrada. Ubica nikada nije pronađen. U poslednje vreme mnogo ljudi gine na ulicama od duvaljke, ili popularno rečeno, pljuce. To opasno oružje je došlo iz Malezije i vrlo je efikasno, ne može se ustanoviti ni odakle je ispaljeno, ni koga je upotrebio, nečujno je. Samo vidiš čoveka na ulici kako leži pogođen. Iako možda se radi o neutrinskim česticama koje dolaze iz dubokog svemira i nezadrživo prolaze kroz sve. Priča se da su Romi jedini otporni na ove svemirske metke. (Inače, pljucu je pre desetak godina prvi upotrebio Marko Breclj, frontmen grupe Buldožer. Na jednom javnom skupu gađao je hlebnim kuglicama predsednika države i nije zbog toga bio procesuiran. Ali u Zambiji ako bi to neko pokušao, loše bi se proveo. Ne da bi bio procesuiran, nego bi na licu mesta bio *ubiven*.) Pomislio sam: Svirki-no ludilo ako je zaista ludilo, ako nije pretvaranje, živimo u doba foliranja, posledica je usamljenosti, nedostatka komunikacije. Ipak, ovo nije tačno. Pretpostavljam da u njenoj glavi obitava bar pet ili šest Svirki, pet ili šest ugašenih duša. Ili su to ipak pet-šest tela u realnom prostoru

(po teoriji sinhroniciteta)? Haos u njenoj glavi se prekida suvislim pitanjem, koje je osvešćuje. Narodni poslanik na čijem smo bulevaru stajali, dobro je to znao. Kada je bio u opasnosti da postane „s uma sišavši”, jednostavno, lišio je života onog koji je svojom pričom pretio da stvori haos u njegovoj glavi. Zdrav postupak. Seksualna afera kao sredstvo da se diskredituje politički protivnik je razrešena krajnjim činom, tj. sredstvom. Na ivici ludila. Ekstremni politički činovi (svako pisanje je politički čin, neverovatno!), koji odlučuju o sudbini jednog čoveka ili čitavog jednog naroda, svejedno, uvek su na ivici ludila, ako i nisu već samo ludilo.

NA BULEVARU narodnog poslanika i ubice, kolona automobila sa zastavama, trubama i vriskom. Čuju se pucnji. Svatovi. Mešanje alkohola i krvi. Eto rata, eto ludila! Narod ne može bez krvave zabave. Tako je bilo u antiki (naglasak na prvom slogu), tako je i danas.

Preporuka, ne čitati, najusrdnije molim:

ŠTO SE banatskog ludila tiče treba reći da postoji i tzv. sremačko ludilo, tačnije rečeno, *podludilo*. Pretpostavljam da je moj prijatelj, naučnik dr Bogdanović, inače, Sremac, upao u ekstremno *jang* stanje zbog konzumiranja velike količine crne čokolade i sira ementalera, što je problem svakog svetskog putnika. Međutim, sremačko ludilo je pre svega posledica istrajnog konzumiranja alkohola, ali i posledica sifilisa koji je opet posledica viševjekovnog razvrata, i koje se manifestuje ekstremnom agresivnošću. Ne kaže bećarac za džabe: *Seremac tuče kada se navuče*. Divno! Kao što već rekoh dr Bogdanović je takođe kao i Tibor Varadi, eklatantan primer *nove kreativne klase* čija je osnovna karakteristika pokretljivost na velikom prostoru, svetski ljudi, za tili čas su u avionu. Jedina razlika između njih dvojice je što je Varadi plemićkog porekla. Sva mađarska prezimena koja se završavaju na „i” tj. „y” su prezimena mađarskih grofova i barona, na primer, Teleki, Batori, Esterhazi, itd. Trenutno je aktuelna izreka: *Ošli Srijemci, došli Nijemci iz Bocvane, preplivali rijeku Zambezi, pa nas sada jebu kao male majmune rezi (rezus)*. A da li postoji bačko ludilo? Ne! Osnovna karakteristika Bačvana je umerenost: nikada ne preterivati u jelu i pilu, a ni u seksu i nikud ne mrdati od kuće. Kad si dokon, iziđeš na šor, sedneš na klupu, pa sediš i glediš. I što je najvažnije, čutiš. Koje sranje? Naravno, postoji i tzv. bocvansko ludilo kojim je Zambija zaražena još devedesetih godina prošlog *vijeka*. Posledica je da je izgubila identitet, manje-više za Panoniju koja je izgubila identitet još davno, ali danas ova zemlja je bez supstancije, što je dobro. Narod nije toga svestan, samo se oseća čudno, nešto mu nedostaje, sam je sebi stran pa u panici stalno viče:

Ja sam taj koji jesam, iako ne veruje u to. Ono što ne valja, tj. što je posebno dobro, to je da su svi puni srdžbe, koja je osnovna politička emocija, što je još Homer konstatovao. Nasilje je prisutno na svakom koraku, ispoljava se za najmanju sitnicu: muž ubije ženu zato što mu je presolila ručak ili komšija prebije komšiju zbog parking mesta, polomi mu ruku. Ali proći će to i sve će biti dobro, tj. biće još gore. Pre neki dan komšiničin pas mi je pocepao pantalone. Pošto me je napadao lajanjem i režanjem, nekoliko puta sam upozoravao dotičnu, u pitanju je poznata oper-ska pevačica, dobitnica Oktobarske nagrade, da ne šeta svog psa bez povoca, ali ona se nije obazirala. Kada mi je pas do kraja ipak pocepao pantalone, šokiran, rekao sam joj: Gospođo, pa jeste li Vi normalni? Ona je samo ladno odvrtila: Nisam. Ni reči o tome koliko mi je dužna za učinjenu štetu. Sada kad izađem iz zgrade, osmotrim situaciju da nisu negde u blizini. Ako ih vidim, odmah bežim nazad u stan.

PREKO DANA gušterisaću se na simsu crvene kule na Limanu 1, a uveče ću se vozikati feniks-crvenom bubom po Ujvideku, slušajući pesmu grupe Smits: *Reel around the Fountain*. Ili bukvalnije rečeno: *Trošeći donove po Fontejn stritu*. Skitaću se po diskotekama u nadi da ću je videti, biću zaljubljen u udatu ženu, dakle, beznadežan slučaj. Inače ta pesma će govoriti o odnosu iskusne žene i nezrelog muškarca. Neću shvatati da će mi pesma u stvari govoriti o mom temeljnom problemu, o mom kompleksu: biću već u tridesetim godinama ali još uvek detinjast, nezreo, sa neizvesnom budućnošću pred sobom. Vraćajući se sam posle ponoći kući, cmizdriću za volanom dok će mi u grudima ječati: *Fiftin minits vid ju*.

Da pretpostavimo da se *Fountain street* nalazi u samom srcu Mančestera a ne u Solfordu, zapadnom delu grada na čijem se obodu nalazi čuveni stadion Old Trafford na kom nikada nisam bio, niti ću biti. stIven Patrik Morisi, pesnik, pevač grupe Smits, odrastao je u Halmu, delu grada koji je takođe blizu Old Trafforda. Jedno vreme je živeo i u Stratfordu, sa duge strane reke Mersi. Velik je Mančester. Inače, Morisi zagovara vegeterijanstvo, protivnik je ubijanja životinja. Takođe, zalaže se za celibat, što će reći, protivnik je jebanja. Bravo!

LETO JE u gradu. Nikuda nećemo putovati već dugi niz godina, mislim, na more, planine. Jednostavno, nema se para ni za šta. Avanturizam da, ali turizam ne! Sve odlazi na hranu. Karte za EXIT (muzički festival) su takođe za nas preskupe. Gradske ili opštinske vlasti organizuju besplatne rok koncerte za sirotinju. Sinoć je bila zabava u Železničkom parku, dakle, u komšiluku. Otišao sam tamo pošto ništa pametnije nisam imao da radim. Nastupali su razni lokalni bendovi. Muvao sam se u gomili, kada me je neko cimnuo za rukav koji je otpao. Bila je to Svirka Žaračev broj dva. Pokušavala je nešto da mi govori ali od velike buke teško sam mogao da je razumem. Pretpostavlja sam i da nema ništa suvislo da mi kaže. Ipak čuo sam da spominje Vukovar i ugroženost srpske ili hrvatske manjine u tom gradu. Moguće je da je neko sa bine naćeo tu temu pa je ona sad počela da je razrađuje ponavljajući je kao pokvaren gramofon (anahron muzički uređaj), bolje reći, kao njena oštećena ploča (anahron nosač zvuka). Samo sam klimao glavom i vrebao priliku da se izgubim u gužvi. Dolazile su mi razne reči bez reda i smisla, brbljao sam u sebi.

JEDINI SMISAO u životu, jedina radost je šetnja Bulevarom narodnog poslanika i ubice. Samo da je lepo vreme, a ako i nije, evo mene na *stazi*. Dok automobili klize pored mene, gazim lelujavim korakom ispod kestenova koji se pružaju duž kolovoza, bilo da su u cvatu krajem aprila ili s jeseni, kada se sjajni rumeni plodovi kotrljaju ispod mojih nogu. Divan je to osećaj, čak mi korak posle prvog kruga na *stazi* postane čvršći, sigurniji, stupam kao neki vojnik, prašinar u Galiciji. Dedina karma mi se popne na leđa, samo da me ne snađe njegova sudbina. Uvek sam bio poguren, da ne kažem gurav, kao da sam nosio neki težak teret na leđima, porodični ruksak. Još u osnovnoj školi su me đaci potajno zvali Kvazimodo. U bioskopu Jadran gledali smo film *Zvonar bogorodične crkve* po romanu Viktora Igoa. U glavnim ulogama su bili Entoni Kvin i Đina Lolobridida. Bio sam opsednut tom pričom. Eros bez seksa, bezrezervna odanost lepoti. Lepota ružnoće, lepota dobrote. Beše to temeljna ideja koje se nisam odrekao ni do dana današnjeg. Međutim, Esmeraldine, tj. Đinine sise, budile su seksualnu želju, dekolte je bio impresivan, što me je zbunjivalo, stvaralo je nerešivu kontroverzu. Osećanje krivice, tj. greha.

RAT JE. Ne možeš se ničemu dobrom nadati. Ali kakav rat? Da li se uopšte može postaviti takvo pitanje? Građanski latentni polemos (*stasis*), mržnja! Vonja po znoju i krvi iako na vidiku nema ni vojske, ni oružja. Počinje opet grozna životinjska opera, zapeva se na sve strane.

I to je nekakva *umjetnost*?! Samo da ne gledam te grozne face. Ne kaže se bez razloga da kada popovi gruvaju, muze čute. Ali kakav je život bez umetnosti? Nikakav. Pisanje je takođe besmisleno. Ipak, papa Hajdn je dok su francuski topovi tukli po Beču, takoreći na samrti, komponovao poslednju misu. Pričalo se da je govorio svojim ukućanima: Ne bojte se, Bog je sa nama. Zapravo, rekao je: Bog je sa mnom (u to je bio siguran), a tu gde sam ja, neće pasti granate. I tako je i bilo.

KRAJEM OSAMDESETIH, živio sam još uvek sa mamom na Limanu, inače bio sam u ljubavnoj vezi sa Jasnom Manilov već nekoliko godina, ona je takođe živela kod svojih roditelja, bila je vanserijska lepotica, moram to da kažem. Jednom smo bili kod dr Bogdanovića na nekoj zabavi. Čim ju je ugledao, prvi put, ... primetio sam... Mislio je da ima prava na to, pošto sam se ja kadgod smuvao sa njegovom Žanom, dok je on bio u zatvoru. Ipak nisam smatrao da sam mu bilo šta dužan. Mama je nasledila očevu penziju koja je bila solidna ali ipak smo jedva sastavljali kraj s krajem. Pošto sam bio u makrobiotici i bio sam već prilično verziran u makrobiotičku ishranu, odlučili smo da pravimo makrobiotičko pecivo ne bismo li popravili porodični budžet. Ja sam dovlačio sirovine i posle distribuirao proizvode a mama je mesila i pekla. U stvari, ona je bila rob, a ja sam bio organizator, menadžer, izrabljivao sam je i nije me bilo sramota. Da li sam bio svestan te situacije? Slično je radio i otac kome je ona bila služavka ali ne i gospodarica, on je odlučivao o svemu. Pravili smo jako dobre kifle sa povrćem, koje smo prodavali u radnji Mare Blanuše, na Trifkovićevom trgu. U početku nam je išlo veoma dobro, svakog meseca

sam od zarađenih para kupovao devize, negde oko hiljadu maraka, što je bio odličan posao. Imao sam u planu da kupim nov auto, crvena očeva buba je bila već prilično dotrajala i video joj se kraj. No to sa kupovanjem deviza je potrajalo nepunih godinu dana, a onda je krenula inflacija i sve je otišlo do đavola. Nastavili smo i dalje da radimo ali finansijski efekat je bio sve lošiji. Jednostavno, ljudi više nisu imali para da kupuju makrobiotičke kifle. Jasna je već nekoliko godina radila kao lektor u medicinskom časopisu Elikzir, imala je platu, kakvu-takvu. Kada je početkom devedeset prve godine iznenada zatrudnela, odlučili smo da se venčamo. Jasnini roditelji su bili presrećni, moj budući tast je govorio: Dok sam ja živ, nema brige. Mislio je na to da ja nemam stalan posao, tj. nemam kinte u džepu. Eh frajeru, hoćeš da se ženiš! *Kad se ženi vrabac-podunavac...* On je inače bio direktor štamparije novosadskih dnevnih novina. Kupio nam je na poklon nov automobil marke *hjundai*, to je valjda bio Jasnin miraz. Dobro je da nam nije kupio *opel-astru*, *terrible* Bacara je u svom romanu *Kontraendorfün* svašta napričao o tom autu. Trebalo je da odemo nas dvojica u Sloveniju da preuzmemo vozilo, ali ja sam se razboleo, dobio sam težak bronhitis, danima sam ležao, a posle sam dobio i hemoroide, dupe me je bolelo da nisam mogao na stolicu da sednem, tako da je na kraju on sam otišao u Sloveniju i doterao auto. Feniks-crvenu bubu poklonio sam Jasninoj sestri Dajani. Međutim, auto je stajao na parkingu mesecima, ona ga nije pipnula. Na kraju Jasna ga je prodala nekim dečacima. Jednom smo ih videli u gradu, na nekom semaforu, auto je bio kao nov, sredili su ga, iako, to je bilo spolja gladac... Inače, taj oproštaj od feniks-crvene bube predstavljao je temeljan preokret u mom životu. Nabolje, nagore? Venčanje je bilo u aprilu. Otišli smo u Sremske Karlovce, da izbegnemo gužvu. Nikome nismo ništa rekli, trebalo je da bude prisutna samo naša najuža

rodbina. Međutim, kada smo izašli iz opštinske zgrade, dočekala nas je gomila prijatelja, naše verno rokenrol bratstvo, tj. sestrinstvo. Saznali su za događaj i nisu želeli da propuste tako nešto, sve članice Jasninog benda, sa Biljom Babić na čelu, bile su prisutne. Naravno, pozvali smo ih sve na ručak, u restoran na obali Dunava. Mama je donela fantastičnu Puškinovu tortu, u svim duginim bojama, lepšu i ukusniju od svakog romana, samo ona je umela to da napravi. Na jesen Jasna se porodila u Betaniji, to je novosadsko porodilište, ali sada bez pretnji od nekakve infekcije, kao u vreme kad je trebalo ja da se rodim. Jedno prepodne u oktobru, kod nas na Limanu pojavila se tašta Dušanka, još sa vrata je rekla: Dobili ste premiju, sin je! Dali smo mu ime Filip, a mogao se zvati i fEdip, zapravo, to je bio Jasnin izbor. Ja sam predlagao da se po dedama zove Ivan Luka, ali tašta je primetila da katolici daju više imena i da to ne dolazi u obzir. Uostalom, to davanje više imena uopšte nije naivno, može da formira više identiteta. Da li?

POMISLIĆU KAKO ispisujem ove crtice iz svakodnevlja, gomilam materijal sa nadom da će se javiti neka ideja kojom ću objediniti tekst u celinu. Dakle, ovo jeste neka vrst nenamernog lova na ideju, na formu, na roman. Ali šta će mi to? Pa počeo sam ovo pisanje sa namerom da relativizujem naraciju i likove kako bih oslobodio čitaoca, kako bih ga oslobodio terora autora, tj. autoriteta. Čak i kulturno najuzvišeniji i najosvešćeniji ljudi ne mogu da se osveste i da se oslobode potrebe za autoritetom, autorom knjige, direktorom firme, šefom države ili Bogom, svejedno. Šteta! Treba samo da nastavim da tumaram. Ali ako se pojavi ideja celine, teško da ću joj odoleti. Zašto

je to tako? Ne znam. Ipak, za očekivati je da se ona neće pojaviti. Ako se ideja ipak pojavi, tekst je propao. Ali šta je ideja? *Bezideja!* Sada pokušavam da prebacim ceo tekst u futur, da bih neutralisao utisak da se radi o nekoj vrsti dnevnika, pošto ne želim da pišem dnevnik, to mi apsolutno nije bila namera, iako teško da ću u tome uspeti.

AH, KAKAV je Kiš bio frajer, kakav je gospodin bio Aleksandar Tišma! Ipak, jedina dva autoriteta, tj. autoportreta, kada je domaća vojvođanska književnost u pitanju, i ne samo književnost, pošto je ona sve i ništa, pitanje života i smrti, mislim pre svega na prozu, bili su upravo Danilo Kiš i Aleksandar Tišma. A pre njih i onaj čuveni banatski *motherfucker*. Ali i prema Tišmi i prema Kišu osećao sam blago gađenje, nisam im zavideo, kao nekakvi likovi bili su mi pomalo odvratni, naročito Kiš. Svašta se pričalo o njemu, a i često se pojavljivao u novinama i na televiziji. Umeo je da peva ruske pesme prateći se na gitari, što je bilo zbilja *degoute*, a i tukao se. Ali u onom poznatom sukobu sa bradatim prof. Jeremićem, (koji je imao običaj da sa svojim društvom svako jutro u kafani Grmeč doručkuje škembiće, a za ručak gusku na podvarku, uz diskusiju ko je bolji pisac, Tolstoj ili Dostojevski) naravno da sam navijao za Kiša, bio sam u to vreme dvadesetogodišnjak. Inače, Kiša nikada nisam sreo, čak ni na ulici, iako je on često dolazio u Novi Sad. Tišmu sam poznao. On mi je čak objavio prve pesme u Letopisu, gde je bio urednik. Ja sam slabo šta čitao, od Kiša sam pročitao samo *Grobnicu za Borisa Davidoviča*, a od Tišme roman *Za crnom devojkom*. Mislim da je to bilo sasvim dovoljno da steknem uvid u tu natprosečnu književnost. Moj prijatelj, umetnik Miroslav Mandić se intenzivno

družio sa Tišmom, iskreno je voleo i poštovao Šacu, kako su Tišmu zvali svi njegovi prijatelji. Tišma se povremeno raspitivao i za moje zdravlje, iako me je smatrao jadnikom, što ću kasnije saznati. To njegovo mišljenje me uopšte nije pogađalo, ja sam zaista bio obična provincijska gnjida, bio sam svestan toga i to mi je prijalo, biti Niko i Ništa. Kasnije sam pokušao da se uzdignem na društvenoj lestvici, polakomio sam se, što je rezultiralo katastrofom. Miroslav je Tišmi, između ostalog, bio i glavni izvor informacija. Ali voleo je da se druži sa Miroslavom, pošto je ovaj umeo da mu postavlja prava pitanja i da ga tako pokreće da razmišlja i govori. Kada sam sredinom devedesetih objavio svoju prvu zbirku pesama, Tišma se zainteresovao i Miroslav, koji je inače bio i izdavač te knjižice u ediciji Ruža lutanja, dao mu je jedan primerak. Pošto je pročitao pesme, Tišma je rekao Miroslavu da je njegov doživljaj ravan nuli, da on misli da tu nema ničega. Onda mu je Miroslav predložio da mu u jednoj šetnji on čita moje *Marinizme*. Šetali su se kejom pored Dunava i Miroslav mu je pročitao celu zbirku. Dok su se oni šetali kejom, ja sam se šetao Šumicom, dole uz samu obalu Dunava. Naravno, tog trenutka oni to nisu znali. Kada je Miroslav završio, Tišma mu je rekao: Sada kada Vi ovako čitate, sve mi izgleda drugačije, možda nisam bio u pravu kada sam rekao da tu nema ničega. U stvari, Miroslav je izvanredno čitao, bio je vrhunski glumac i opčinio je Tišmu svojom interpretacijom. Posle izvesnog vremena Miroslav je predložio Tišmi da napravimo jedno književno veče u Petrovaradinu, u Kafe galeriji, koje bi se zvalo „Trišma”: tri Tišme zajedno, Aleksandar, njegov sin Andrej i njihov daleki, bolje reći siromašni rođak Slobo. Pristao je. Naravno, Andrej i ja smo takođe pristali. U međuvremenu, informacija o tom upriličenom književnom događaju je nekim privatnim kanalima procurila. Zvala me je telefonom gospođa Radmila Gligić, urednica Tre-

ćeg programa i pitala da li može da dobije plakat. Rekao sam joj da neće biti problema, ali uskoro me je Miroslav obavestio da je Tišma izričito zabranio plakatanje i bilo kakvo oglašavanje dotične knj. večeri. Da ne razočaram gospođu Gligić, na kompjuteru sam grafički obradio neki plakat, izvukao ga na štampaču i poslao na adresu Trećeg programa. Naravno, uskoro smo održali to knj. veče, tj. poslepodne. Međutim ja sam napravio gaf, umesto da čitam pesme iz *Marinizama*, čitao sam prozne odlomke iz svog još neobjavljenog pesničkog dnevnika, što se Tišmi nije svidelo i na čemu mi je otvoreno odmah na licu mesta zamerio. Taj moj dnevnik nazvan *Blues diary* ili *Pitoma religiozna razmišljanja* će biti objavljen nekoliko godina kasnije, takođe u Ruži lutanja, i dovešće opet do malo nelagodnosti. Naime, iste te godine je izašao i Tišmin veliki *Dnevnik*, na oko hiljadu strana. Kada je čuo od Miroslava da je izašao i moj pesnički dnevnik, poručio mi je da mu lično donesem tu moju knjižicu, radilo se zaista o knjižici od nekih sto šezdeset strana. Koliko sutradan sam ga posetio u njegovom kabinetu u Akademiji. Pošto sam osećao nekakvu tenziju, odmah sam prešao na stvar i razbio sve njegove sumnje, rekao sam mu: Znaete, ovo je mali pesnički dnevnik koji se ne bavi stvarnim događajima, to je samo zbirčica lirskih impresija i razmišljanja jednog usamljenog šetača pored Dunava. Osetio sam da mu je trenutno laknulo. Posle sam mu čak napisao i posvetu i poklonio sirotu knjižicu, koju on sigurno nikada nije ni otvorio i koja je verovatno završila u kontejneru za đubre, pošto je poznato da je Tišma bacaio knjige koje je dobijao na poklon, bar to tvrdi Laslo Blašković u svom romanu *Adamova jabučica*. Inače, juče sam gledao neku TV emisiju o Kišu u kojoj se između ostalih kišologa pojavio i mađarski pisac Peter Esterhazi. Rekao je kako u životu nije video čoveka sa tako velikom *Adamovom jabučicom*. Pomislio sam: Kakva je skalamerija čovek? Ko

je to napravio? Ljudsko telo je nefunkcionalno, sa mnogo loših rešenja. Iznenadilo me je da se u emisiji nije pojavio pesnik Oto Tolnai koji je bio Kišov prijatelj, ali pojavio se Sabolč, Otov sin koji je snimio film *Peščanik* po motivima Kišove proze. Posle sam se setio da je razlog možda to što je Kiš jednom prilikom izrazio svoje loše mišljenje o Tolnaijevoj zbirci pesama *Gerilske pesme*. Međutim, tu se samo videlo koliko je bio autoritaran i isključiv, bio je apsolutno ubeđen u ispravnost svoga mišljenja. Uostalom, takav je bio i Tišma. Kasnije će se uočiti vrednost, čak izuzetnost Tolnaijeve poezije.

PROBLEM SA ljudima od znanja je što se nikada ne bi odrekli svog znanja koje je njihov kapital, njihova nadmoć. Dakle, uvek je u pitanju kurčenje. Ja da imam znanja, bio bih verovatno isti takav. Ali po nekakvoj višoj pravednosti, siromašan sam. Osnovni uzrok siromaštva je plašljivost, to je od karaktera, jednostavno, takav si, da bi učestvovao u grabežu moraš biti hrabar, moraš biti spreman na sve, drugim rečima, zver. A mi siromašni ljudi gladni smo svega, ali pre svega znanja, koje nam je nedostupno. Mi smo žrtve... Krademo čokoladu sa fasade veštičje kuće.